

Sygn. akt I USKP 5/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o ustalenie właściwego ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 lutego 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

I. oddala skargę kasacyjną;

**II. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 1 marca 2017 r., oddalił apelację A.K. (ubezpieczony), wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 27 stycznia 2015 r., w którym oddalono odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych, Oddziału w C. z dnia 21 stycznia 2014 r., stwierdzającej, że od dnia 1 października 2012 r. A. K. podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony od grudnia 2007 r. prowadzi w Polsce pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „A.”. Odwołujący się w dniu 29 kwietnia 2013 r. wniósł o ustalenie właściwego ustawodawstwa z uwagi na podjęcie pracy u słowackiego pracodawcy P. s.r.o. Dnia 28 czerwca 2013 r. organ rentowy, po uprzednim przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, określił jako właściwe dla ubezpieczonego ustawodawstwo polskie, wskazując, że zatrudnienie ubezpieczonego na terenie Słowacji miało charakter marginalny w stosunku do działalności prowadzonej na własny rachunek w Polsce. Pismo to zostało przekazane ubezpieczonemu wraz z zaznaczeniem, że jest to ustalenie tymczasowe, które stanie się ostateczne o ile słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie zgłosi do niego zastrzeżeń w terminie 2 miesięcy, a nadto z informacją, że o ile się z takim stanowiskiem nie zgadza, może wnieść o wydanie decyzji określającej ustawodawstwo właściwe. Jednocześnie pismo to zostało doręczone słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która nie wniosła zastrzeżeń. Natomiast ubezpieczony w dniu 8 lipca 2013 r. wniósł o wydanie decyzji. Następnie w dniu 25 lipca 2013 r. organ rentowy pozyskał informację z centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Republiki Słowackiej co do trybu postępowania przyjętego przez tę instytucję w zakresie odmowy wydania w stosunku do pracowników 38 firm (w tym pracodawcy odwołującego się) poświadczeń o podleganiu ustawodawstwu słowackiemu. W rezultacie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał zaskarżaną decyzję.

Sąd odwoławczy uznał, że apelacja ubezpieczonego nie jest zasadna. Wyjaśnił, że zastosowanie znajdują przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.UE.L 04.166.1) - zwanego dalej „rozporządzeniem podstawowym” oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 (Dz.U.UE.L.284.I) - zwanego dalej „rozporządzeniem wykonawczym”. Z przepisów obu rozporządzeń wynika, że osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego z

Państw członkowskich oraz prowadząca działalność na własny rachunek w kraju swojego miejsca zamieszkania, w rozpoznawanej sprawie w Polsce, nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia w Polsce pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Wniosek ten znajduje odzwierciedlenie w przyjętej w art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego zasadzie, że osoby te podlegają ustawodawstwu tylko jednego Państwa Członkowskiego. Myśl tę potwierdza również art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie, zgodnie z którym osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych Państwach Członkowskich, podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym wykonuje pracę najemną lub, jeżeli wykonuje taką pracę w dwóch lub kilku Państwach Członkowskich, ustawodawstwu określoneemu zgodnie z przepisami ust. 1, to jest ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, jeżeli wykonuje znaczną część swej pracy w tym Państwie Członkowskim lub ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym znajduje się siedziba lub miejsce wykonywania działalności zatrudniającego ją przedsiębiorstwa lub pracodawcy, jeżeli osoba ta nie wykonuje znacznej części swej pracy w Państwie Członkowskim, w którym ma miejsce zamieszkania.

Sąd odwoławczy wskazał, że w sprawie zasadnicze znaczenie miało zastosowanie art. 16 ust. 1, 2, i 3 rozporządzenia wykonawczego. Ustalenie ustawodawstwa w trybie art. 16 ust. 2 nie musi oznaczać, że ustawodawstwo to zostało określone w oparciu o art. 13 rozporządzenia podstawowego. W rezultacie, instytucja krajowa może - ustalając tymczasowo ustawodawstwo - wskazać na ustawodawstwo polskie, a więc inne niż wynika z normy kolizyjnej zawartej w art. 13 ust. 3 rozporządzania podstawowego, zwłaszcza mając wątpliwości, czy istotnie doszło do zbiegu tytułów ubezpieczenia, w szczególności czy wnioskodawca świadczy pracę w innym państwie unijnym. Istotne jest, że wątpliwości tych instytucja krajowa nie może rozstrzygnąć samodzielnie, lecz musi zastosować procedurę wynikającą z art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia wykonawczego.

Mając na uwadze przedstawione przepisy, Sąd Apelacyjny uznał, że organ rentowy określił (ustalił) na podstawie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, w piśmie z dnia 28 czerwca 2013 r., iż wnioskodawca w spornym okresie (od 1 października 2012 r.) podlega w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu polskiemu. Rzeczone pismo, z którego wynikało, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych działa w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, zostało doręczone w dniu 17 lipca 2013 r. słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która w terminie 2 miesięcy nie wniosła do niego zastrzeżeń. Zdaniem Sądu drugiej instancji, wymiana pism między instytucjami ubezpieczenia społecznego wyczerpała wymaganą przez art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego procedurę współdziałania.

Zdaniem Sądu odwoławczego, brak reakcji słowackiej instytucji ubezpieczeniowej na pismo z dnia 28 czerwca 2013 r. określające tymczasowo właściwe ustawodawstwo polskie dla odwołującego w terminie wskazanym w art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego, przy jednoczesnym braku przedstawienia poświadczenia A1 wydanego przez tę instytucję słowacką, oznacza, że instytucja ta uważa, że odwołujący się nie świadczył pracy i tym samym nie podlegał w spornym okresie ustawodawstwu słowackiemu. W ten sposób zgodnymi stanowiskami obu instytucji zakończono procedurę przewidzianą w art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Zaskarżona decyzja jedynie potwierdza to „ostateczne” stanowisko obu instytucji.

Skargę kasacyjną wywiódł ubezpieczony, zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie przez:

- błędną wykładnię art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, zawierającego normę kolizyjną wskazującą na ustawodawstwo właściwe dla ubezpieczenia społecznego osoby normalnie wykonującej pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich Unii, przez co wyłączona jest możliwość ustalenia prawa właściwego dla tego stosunku prawnego w inny sposób niż wskazany przez normę dotyczącą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, przez dokonanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalenia ustawodawstwa właściwego innego niż słowackie od dnia 1 października 2012 r. do dnia 4 lutego 2014 r., w sytuacji, gdy na dzień wydania

zaskarżanego wyroku nie istniały podstawy do ustalenia ustawodawstwa polskiego dla skarżącego z uwagi na niezaskarżalną decyzję Socialnej Poistovnej Centrala w B. z dnia 11 września 2015 r. numer (...) oraz nieprzerwane dysponowanie przez skarżącego ważnym zgłoszeniem do słowackich ubezpieczeń społecznych w okresie zatrudnienia na podstawie umowy o pracę,

- niewłaściwe zastosowanie art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia podstawowego, choć nie miał on zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ skarżący wykonywał nie tylko pracę na własny rachunek w Polsce, ale także nieprzerwanie od dnia 1 października 2012 r. do dnia 4 lutego 2014 r. pracę najemną na Słowacji, w związku z tym zastosowanie do niego miał wyłącznie art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, które to zastosowanie potwierdził Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w L. w decyzji numer (...) z dnia 30 listopada 2012 r.,

- niewłaściwe zastosowanie art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego i doprowadzenie w rezultacie do sytuacji, w której skarżący wbrew przepisom rozporządzenia podlegał w tym samym czasie ustawodawstwu dwóch różnych państw członkowskich, bowiem z tytułu pracy najemnej pozostaje ważnie zgłoszony w spornym okresie do ubezpieczeń na Słowacji z tytułu wykonywania pracy najemnej, a równocześnie miałby podlegać w Polsce ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej,

- niezastosowanie art. 6 k.c. w związku z art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, co doprowadziło do uznania przez Sąd odwoławczy, iż instytucje właściwe wykazały nierzeczywistość prowadzonej przez pracodawcę działalności gospodarczej, mimo iż nie przedłożono żadnych dowodów potwierdzających niewykonywanie przez Skarżącego zleconej pracy, a sama Socialna Poistovna nigdy nie określiła spółki P. s.r.o. jako „skrzynkowej”, a wnioski takie wyciągnął Organ rentowy na podstawie niedokładnych przekładów z języka słowackiego,

- art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego przez jego niewłaściwe zastosowanie, co doprowadziło do niewyjaśnienia i pozostawieniem poza oceną Sądu okoliczności niezbędnych dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków skarżącego jako ubezpieczonego, charakteru wykonywanej przez niego pracy na terytorium Republiki Słowackiej, wymiaru czasu pracy, wysokości otrzymywanego

wynagrodzenia, przyczyn niewydania zaświadczenia A1 potwierdzającego posiadanie ubezpieczenia społecznego na terenie Słowacji,

- art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego przez jego niewłaściwą wykładnię i przyjęcie, iż posiadanie formularza A1 przez skarżącego jest obligatoryjne i warunkuje zaliczenie go w poczet ubezpieczonych na terytorium Słowacji, podczas gdy uzyskanie tego zaświadczenia zależy nie tylko od woli ubezpieczonej, jak też jest przede wszystkim sfinalizowaniem prawidłowo przeprowadzonej procedury ustalania ustawodawstwa właściwego,

- art. 378 § 1 k.p.c. i nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji, polegające na nierozpoznanie wszystkich zarzutów apelacji i zaniechanie odniesienia się do nich, rozważenia ich i oceny ich zasadności, w szczególności zarzutu naruszenia art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego w związku z art. 1 ust. 2 lit. c w związku z art. 5 ust. 1, art. 6 i art. 16 rozporządzenia wykonawczego oraz art. 233 k.p.c. i wydanie zaskarżanego wyroku mimo braku obligatoryjnej współpracy między instytucjami właściwymi, ponieważ Socialna Poistovna wydała na podstawie § 193 ust. 3 słowackiej ustawy o ubezpieczeniu społecznym, dnia 11 września 2015 r. niezaskarżalną decyzję numer [...] o zawieszeniu postępowania do dnia precyzyjnego i pełnego stwierdzenia stanu faktycznego, ponieważ nie mogą być kompletnie i prawidłowo ustalone okoliczności sprawy, a zatem sama instytucja właściwa jednoznacznie wskazuje na nieprawidłowość zaskarżanego rozstrzygnięcia, co jednocześnie oznacza, iż skarżący dysponuje od dnia 1 października 2012 r. do dnia 4 lutego 2014 r. ważnym zgłoszeniem do słowackich ubezpieczeń z tytułu umowy o pracę najemną wykonywaną na terytorium innego Państwa Członkowskiego, to jest Słowacji,

- art. 2 pkt 2 rozporządzenia wykonawczego przez zaniechanie zwrócenia się do instytucji słowackiej - Socialnej Poistovnej w celu uzyskania wszystkich danych niezbędnych dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków skarżącego, a w szczególności wyjaśnienia kwestii ważności zgłoszenia skarżącego do ubezpieczeń słowackich i zaniechanie uzyskania wszystkich informacji odnośnie sytuacji prawnej skarżącego, jak też niewyjaśnienie rozbieżności pomiędzy protokołami z kontroli przeprowadzonej u pracodawcy skarżącego, z których nie wynikają żadne naruszenia, a stanowiskiem zajętym przez instytucję słowacką

powołującą się na rzekome nieprawidłowości stwierdzone w przedmiotowych protokołach, a ponadto wyjaśnienia faktu, iż kontrola prowadzona była od dnia 26 lutego 2013 r. do dnia 6 marca 2013 r. i obejmowała wyłącznie okres od dnia 1 października 2012 r. do dnia 26 lutego 2013 r., a skarżący podjął był zatrudniony aż do 4 lutego 2014 r., a zatem cały okres jego zatrudnienia nie był objęty zakresem kontroli, a dodatkowo postępowanie w sprawie zatrudnienia skarżącego w spółce P. s.r.o. zostało zawieszone na podstawie decyzji Socialnej Poistovnej Centrala w B. z dnia 11 września 2015 r. numer (...) z uwagi na nienależycie ustalony stan faktyczny, co oznacza, iż Socialna Poistovna jako instytucja przyjmująca nie miała podstaw by zaakceptować jakiegokolwiek inne ustawodawstwo niż słowackie,

- niezastosowanie art. 5 rozporządzenia wykonawczego w związku z art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia wykonawczego przez podważenie ważności umowy o pracę, na podstawie której został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim oraz podważenie ważności dokumentów potwierdzających zgłoszenie skarżącego do ubezpieczeń społecznych, a to ważnego na dzień wydania zaskarżanego wyroku, registracnego listu FO,

- art. 1 ust. 2 lit. c w związku z art. 5 ust. 1, art. 6 i art. 16 rozporządzenia wykonawczego przez podtrzymanie uznania milczenia Socialnej Poistovnej (po poinformowaniu o ustaleniu ustawodawstwa polskiego) za dokument, bez jednoczesnego obligatoryjnego powzięcia uzasadnionych wątpliwości w myśl art. 5 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który dysponował: umową o pracę, registracnym listem FO oraz potwierdzeniami wypłat wynagrodzenia i raportami z wykonanej pracy, a także decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. numer (...) z dnia 30 listopada 2012 r., co doprowadziło do zaniechania skutecznienia w pełnym zakresie procedury dialogu i koncyliacji określonej tak w art. 6 i art. 16 rozporządzenia wykonawczego, jak i w postanowieniach Decyzji Nr A. z dnia 12 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielenia świadczeń na mocy rozporządzenia podstawowego (dalej: Decyzja Nr A.), w sytuacji gdy toczące się postępowanie w sprawie zatrudnienia w spółce P. s.r.o. zostało zawieszone niezaskarżalną decyzją

z dnia 11 września 2015 r. numer (...), kwestionującą poprawność poczynionych ustaleń faktycznych, a zatem poddającą w wątpliwość twierdzenia poczynione przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz Sąd pierwszej i drugiej instancji wyłącznie na podstawie nieprawomocnych informacji pochodzących od słowackiej instytucji zabezpieczenia społecznego.

Kierując się zgłoszonymi zarzutami, odwołujący się domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i wydania orzeczenia co do istoty sprawy przez stwierdzenie, iż skarżący od dnia 1 października 2012 r. do dnia 4 lutego 2014 r. podlegał ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku oraz uchylenia poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy temu organowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawiera argumentów uzasadniających wzruszenie zaskarżonego wyroku. Znamienne są dwie okoliczności. Po pierwsze, ubezpieczony tylko pośrednio wskazuje na naruszenie art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Po drugie, domaga się, aby polski sąd ustalił słowackie ustawodawstwo. Wnioski te pozwalają sądzić, że skarżący nie rozumie założeń wspólnotowej koordynacji zabezpieczeń społecznych. Wyjaśniając tę kwestię, trzeba podkreślić autonomię krajowych rozwiązań i swobodę podejmowania decyzji w przedmiocie objęcia ubezpieczeniem przez kraje członkowskie. W rezultacie, po pierwsze, sąd polski związany jest ustaleniami właściwych instytucji ubezpieczenia społecznego, dokonanyymi w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego, a po drugie, nie ma uprawnień do badania podlegania ubezpieczeniu w innym państwie.

Rozpoczynając badanie zasadności skargi kasacyjnej od podstaw odnoszących się do przepisów postępowania, trzeba podkreślić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd każdego argumentu apelacji. Za wystraczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w

sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia. Sąd odwoławczy w klarowny sposób opisał swój punkt widzenia, a przez to odpowiedział wnioskodawcy na jego wątpliwości zgłoszone w apelacji. Nie ma zatem podstaw do twierdzenia, że doszło do uchybienia art. 378 § 1 k.p.c.

Uważna lektura art. 2 rozporządzenia wykonawczego nie pozostawia wątpliwości, że dotyczy on wymiany danych między instytucjami państw członkowskich. Z ustępu 2 tego przepisu trudno jednak wyprowadzić wniosek, że nakłada on obowiązek na Zakład Ubezpieczeń Społecznych zwrócenia się do swojego odpowiednika w innym państwie, w celu określenia sytuacji prawnej ubezpieczonego na terytorium tego państwa. Zgodnie z treścią tego przepisu, instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Jeśli weźmie się pod uwagę, że każda z instytucji ubezpieczeniowych autonomicznie określa sytuację prawną na własnym terytorium, to zrozumiałe staje się, że opis zarzutu sformułowany przez skarżącego nie koresponduje z art. 2 pkt 2 rozporządzenia wykonawczego.

Skarżący odczytuje treść art. 5 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, bez uwzględnienia art. 5 ust. 1 tego rozporządzenia, co doprowadza go do błędnych wniosków w zakresie relacji z art. 16 ust. 2 i ust. 3 rozporządzenia. Zestawienie art. 5 ust. 1 i ust. 2 prowadzi do jednoznacznych wniosków. Czym innym jest sytuacja, w której dokumenty wydane przez „zagraniczną” instytucję nie budzą wątpliwości, a czym innym wypadek, gdy pojawiają się kontrowersje. W pierwszym przypadku, dokumenty te są akceptowane, z zastrzeżeniem, że stan ten trwa do czasu ich wycofania. W drugim, instytucja „odbiorcza” może zwrócić się o wyjaśnienia. Zastrzeżono jednak, że zachowanie to dotyczy tylko dwóch wypadków, a mianowicie „ważności dokumentu” lub „dokładności przedstawienia okoliczności, na których opierają się informacje zawarte w tym dokumencie”. Żaden ze wskazanych przypadków nie miał miejsca w rozpoznawanej sprawie. Nie ma przecież wątpliwości, że stanowisko słowackiej instytucji ubezpieczeniowej zaprezentowane w korespondencji z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych świadczy jednoznacznie o nieuznawaniu ubezpieczenia wnioskodawcy na terenie

Republiki Słowackiej, co oznacza, że wszystkie wcześniejsze dokumenty wydane ubezpieczonemu zostały anulowane (doszło zatem do zrealizowania dyspozycji art. 5 ust. 1 rozporządzenia). W rezultacie, znając ten pogląd (który jest jednoznaczny) Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie mógł mieć wątpliwości w zakresie ważności lub dokładności dokumentów, na które powołuje się skarżący. Znaczy to tyle, że „wycofanie”, o którym mowa w art. 5 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego, zwalnia z wdrażania procedury z art. 5 ust. 2 rozporządzenia. Dodać do tego należy, że sposób, zasadność czy też skuteczność „wycofania” lub „uznania za nieważne” dokumentu nie podlega ocenie przez instytucje innego państwa. Również w tym zakresie zastosowanie ma autonomia danego systemu prawnego. Nie doszło zatem do naruszenia i tego przepisu rozporządzenia wykonawczego.

W sytuacji, gdy w art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego zastrzeżono, że milczenie co do zarządzenia tymczasowego skutkuje jego ostatecznością, to trudno wywodzić z art. 5 ust. 1, art. 1 ust. 2 lit. c i art. 6 tego rozporządzenia, że w tym wypadku powinien zostać wydany przez słowacką instytucję dokument. W tym kierunku chyba zmierza zarzut wnioskodawcy, skoro stwierdza on, że naruszenie tych przepisów polegało na „podtrzymaniu uznania milczenia Socialnej Poistovnej za dokument”. Pomijając, że Sąd Apelacyjny stanowiska słowackiej instytucji ubezpieczeniowej nie traktował w kategorii dokumentu, co sprawia, że opis zarzutu nie polega na prawdzie, należy wskazać, iż z treści art. 5 ust. 1 i art. 1 ust. 2 lit. c i art. 6 rozporządzenia nie da się wyprowadzić wniosku, zgodnie z którym przepisy te w jakikolwiek sposób modyfikują przekaz płynący z art. 16 ust. 3 rozporządzenia.

Z przeprowadzonych rozważań wynika jeden zasadniczy wniosek. Zgłoszone podstawy nie doprowadziły do podważenia stanowiska Sądu Apelacyjnego, że procedura określona w art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia wykonawczego została przeprowadzona prawidłowo. Znaczy to tyle, że nie mogło dojść do naruszenia przepisów prawa materialnego, to jest art. 13 ust. 3 i art. 11 ust. 1 i ust. 3 lit. a rozporządzenia podstawowego.

Rzeczony art. 13 ust. 3 zawiera normę kolizyjną wskazującą na ustawodawstwo właściwe dla ubezpieczenia społecznego osoby normalnie wykonującej pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach

członkowskich Unii, służącą urzeczywistnieniu jednej z podstawowych zasad koordynacji systemów zabezpieczenia, wyrażonej w art. 11 ust. 1 tego rozporządzenia, zgodnie z którą osoby, do których stosuje się rozporządzenie podstawowe, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego.

Osoba, która weszła w stosunki ubezpieczenia społecznego o charakterze transgranicznym przez jednoczesne wykonywanie działalności w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej, swoje uprawnienie do podlegania ubezpieczeniu społecznemu w jednym tylko kraju członkowskim może zrealizować, składając wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego do instytucji państwa miejsca zamieszkania, która ma obowiązek wdrożenia procedury przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Oznacza to, że jeśli procedura określona w tym przepisie zostanie zrealizowana, to jest ona wiążąca przy określeniu ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich (ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu), a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego (ze względu na wysokość składek). Zatem z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie przepisów rozporządzenia wykonawczego istotne jest, aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia podstawowego zawierającego normy kolizyjne, ale nie oznacza to, że zainteresowany może w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego (miejsca zamieszkania) procedurę z art. 16 rozporządzenia, a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (miejsca wykonywania pracy najemnej), żądając ustalenia ustawodawstwa miejsca wykonywania pracy najemnej, a dotyczące sytuacji, w której państwo miejsca świadczenia pracy najemnej kwestionuje ważność tytułu ubezpieczenia.

Należy w tym miejscu wskazać na utrwalony pogląd Sądu Najwyższego, że o ważności tytułu ubezpieczenia społecznego na terytorium danego państwa władczo rozstrzygnąć może organ tego tylko państwa, natomiast Zakład

Ubezpieczeń Społecznych, jak i sąd ubezpieczeń społecznych jest pozbawiony kompetencji do samodzielnej oceny stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim (por. wyroki: z 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13; z 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47; z 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15, LEX nr 1977828; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r., II UZP 2/10, OSNP 2010 nr 17-18, poz. 216).

Podsumowując, należy podkreślić, że ostateczne ustalenie ustawodawstwa właściwego przez państwo miejsca zamieszkania (co miało miejsce w rozpoznawanej sprawie) jest wiążące dla wszystkich zainteresowanych państw członkowskich, a jedyna możliwość usunięcia tego skutku z obrotu prawnego polega na kolejnym porozumieniu instytucji państw członkowskich co do tego, że sytuacja danej osoby do celów stosowania rozporządzenia podstawowego i rozporządzenia wykonawczego jest inna niż wynikałoby to z wydanego dokumentu (dokumentem w rozumieniu art. 5 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego jest rozstrzygnięcie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydane w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego). W takim przypadku dokument o ustaleniu ustawodawstwa właściwego, wydany w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego, o charakterze ostatecznym, może być wycofany/uznany za nieważny przez instytucję, która go wydała, po wspólnym porozumieniu instytucji państw członkowskich (art. 5 *in fine* rozporządzenia wykonawczego), co umożliwia wydanie w jego miejsce (przez instytucję miejsca zamieszkania) kolejnego dokumentu ustalającego ustawodawstwo właściwe, uwzględniającego to wspólne porozumienie.

Nie doszło również do uchybienia art. 6 k.c. w związku z art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego. Konkluzja ta wynika już z tego, że Sąd Apelacyjny ferując wyrok nie kierował się rozkładem ciężaru dowodowego, a w szczególności nie dokonywał – wbrew stanowisku ubezpieczonego – oceny ważności, jak również faktycznej realizacji umowy o pracę zawartej i realizowanej na terytorium Słowacji.

Kierując się przedstawionymi argumentami, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto kierując się regułą z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c.

